

ΤΟΜΟΣ
17-18/2

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ PARABASIS

ΑΘΗΝΑ
2021-2022

A Θ H N A 2 0 2 1 - 2 0 2 2

ISSN 1106-5923
τίθεται γραμμωτός

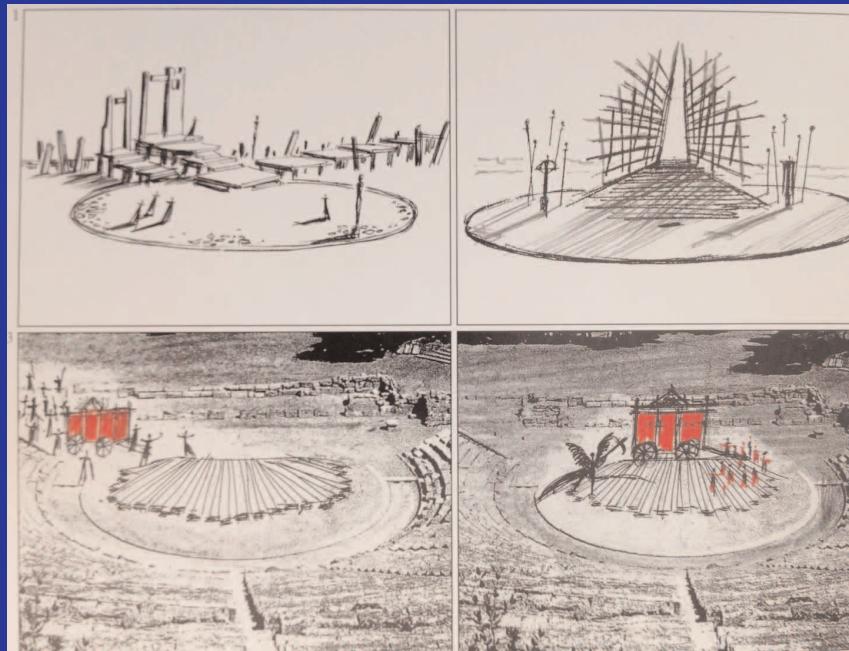
ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ

Επιστημονικό Περιοδικό
Τμήματος Θεατρικών Σπουδών
Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ)

ΤΟΜΟΣ 17-18/2
VOLUME 17-18/2

PARABASIS

Journal of the
Department of Theatre Studies
University of Athens (NKUA)

Εικόνα εξωφύλλου: μακέτες του Γιώργου Πάτσα για τις παραστάσεις του Σπύρου Α. Ευαγγελάτου *Ηλέκτρα* (Εθνικό Θέατρο, 1972), *Ιππόλιτος* (Εθνικό Θέατρο, 1973), *Αλκηστις-Κύκλωπας* (Εθνικό Θέατρο, 1974). Από τον τόμο: Γιώργος Πάτσας, *Ο ήχος των ἀδειον χώρου. Σκηνογραφίες 1965-2005*, εκδόσεις Ergo, Αθήνα, 2006, σελ. 20.

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ
Επιστημονικό Περιοδικό
Τμήματος Θεατρικών Σπουδών
Πανεπιστημίου Αθηνών

Τόμος 17-18/2

PARABASIS
Journal of the Department
of Theatre Studies
University of Athens

Volume 17-18/2

Παράβασις· τοῦτο λέγεται παράβασις, ἄπερ ἔλεγον ἐπιστρέφοντες οἱ χορευταὶ πρὸς τοὺς θεωμένους. ἔστι δὲ ὁ τρόπος, ὅταν καταλιπὼν τὰ ἔξης τοῦ δράματος ὁ ποιητὴς συμβουλεύῃ τοῖς θεωμένοις ἢ ἄλλο ἐκτὸς λέγῃ τι τῆς ὑποθέσεως. Παράβασις δὲ λέγεται, ἐπειδὴ ἀπήρτηται τῆς ὅλης ὑποθέσεως, ἢ ἐπεὶ παραβαίνει ὁ χορὸς τὸν τόπον. ἐστᾶσι μὲν γὰρ κατὰ στοῖχον οἱ πρὸς τὴν ὄρχήστραν ἀποβλέποντες· ὅταν δὲ παραβῶσιν, ἐφεξῆς ἐστῶτες καὶ πρὸς τὸ θέατρον ἀποβλέποντες τὸν λόγον ποιοῦνται.

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ PARABASIS

Επιστημονικό Περιοδικό
Τμήματος Θεατρικών Σπουδών
Πανεπιστημίου Αθηνών

Journal of the
Department of Theatre Studies
University of Athens

Τόμος 17-18/2 Volume 17-18/2

Μ. ΓΑΛΑΝΗ	M. GALANI
Ε. ΓΑΒΡΙΗΛ	E. GAVRIIL
Ε. ΓΕΩΡΓΑΚΑΚΗ	E. GEORGAKAKI
Γ. ΔΑΝΕΖΗΣ	G. DANEZIS
Κ. ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΥ-ΑΓΑΘΟΥ	K. DIAMANTAKOU-AGATHOU
Ε. ΔΟΥΝΔΟΥΛΑΚΗ	E. DOUNDOULAKI
Δ. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ	D. KONDYLAKI
Γ. ΚΡΑΪΑΣ	G. KRAIAS
Χ. ΜΗΤΤΑ	CH. MITTA
Χ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ /	CH. PALEOLOGOU /
Β. ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΑΝΟΥ	V. CHRYSOVITSANOU
Κ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ	K. PETRAKOU
Γ. Π. ΠΕΦΑΝΗΣ	G. P. PEFANIS
Μ. ΠΙΓΚΟΥ-ΡΕΠΟΥΣΗ	M. PIGOU-REPOUSI
Β. ΠΟΥΧΝΕΡ	W. PUCHNER
Α. ΖΩΗ-ΣΟΥΛΙΩΤΗ	A. ZOI-SOULIOTI
Δ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ	D. STAMATIS
Φ. ΤΣΟΥΚΙΑ	F. TSOUKIA
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ	BOOK REVIEWS
ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ	SUMMARIES
ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ	THE AUTHORS OF THE VOLUME
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ	DISSERTATIONS

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

NATIONAL AND KAPODISTRIAN
UNIVERSITY OF ATHENS
DEPARTMENT OF THEATRE STUDIES

ΑΘΗΝΑ 2021-2022 ATHENS 2021-2022

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ

Επιστημονικό Περιοδικό
του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών Εθνικού και
Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Συντακτική Επιτροπή

Λίλι Αλεξιάδου, Αλεξία Αλτούβα, Μιχαέλα Αντωνίου, Γωγώ Κ. Βαρζελιώτη, Ιωσήφ Βιβιλάκης, Κωνστάντζα Γεωργακάκη,
Ξένια Γεωργοπούλου, Κατερίνα Διακούμποπούλου, Αικατερίνη (Καΐτη) Διαμαντάκου, Γρηγόρης Ιωαννίδης, Κατερίνα Καρρά,
Άννα Καρακατσούλη, Ήλια Λακίδην, Πλάτων Μαυρομόστακος, Παναγιώτης Μιχαλόπουλος, Γιώργος Π. Πεφάνης, Βάλτερ
Πούνχερ, Ιωάννα Ρεμεδάκη, Ευανθία Σπηλιανάκη, Κλειώ Φανουράκη, Σοφία Φελοπούλου

Διευθυντής: Βάλτερ Πούνχερ

Επιμελήτρια έκδοσης: Γωγώ Κ. Βαρζελιώτη

Συντονισμός έκδοσης: Αικατερίνη (Καΐτη) Διαμαντάκου

Συνεπιμέλεια κειμένων: Λίλι Αλεξιάδου, Μιχαέλα Αντωνίου, Ξένια Γεωργοπούλου, Κατερίνα Καρρά, Ήλια Λακίδην, Κλειώ Φανουράκη

Διεύθυνση: Τμήμα Θεατρικών Σπουδών

Φιλοσοφική Σχολή

Πανεπιστημιούπολη Ιλισίων

15784 Αθήνα

Η *Παράβασις* δημοσιεύει μόνο επιστημονικές μελέτες που προάγουν με τρόπο σαφή συγκεκριμένα θέματα της θεατρολογικής
έρευνας, κυρίως γύρω από την ιστορία και θεωρία του νεοελληνικού θεάτρου.

Αποστόλη χειρογράφων και βιβλιοκριτιών στην ηλεκτρονική διεύθυνση diamcat@theatre.uoa.gr (Καΐτη Διαμαντάκου).

© Copyright: Εκδόσεις Ηρόδοτος

Τμήμα Θεατρικών Σπουδών

του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Σελιδοποίηση-Εκτύπωση: Εκδόσεις Ηρόδοτος, Μαντζάρου 9, 10672 Αθήνα, τηλ. 2103626348.

PARABASIS

Journal of the Department of Theatre Studies of the

National and Kapodistrian University of Athens

Editorial Board

Lily Alexiadou, Alexia Altouva, Michaela Antoniou, Katerina Diakoumopoulou, Aikaterini (Kaiti) Diamantakou, Clio Fanouraki, Sofia Felopoulou, Konstantza Georgakaki, Xenia Georgopoulou, Grigoris Ioannidis, Katerina Karra, Anna Karakatsouli, Ilia Lakidou, Platon Mavromoustakos, Panayiotis Michalopoulos, George P. Pefanis, Walter Puchner, Ioanna Remediaki, Evangelia Stivanaki, Gogo K. Varzelioti, Iosif Vivilakis

Director: Walter Puchner

Chief Editor: Gogo K. Varzelioti

Publishing coordination: Aikaterini (Kaiti) Diamantakou

Associate editors: Lily Alexiadou, Michaela Antoniou, Clio Fanouraki, Xenia Georgopoulou, Ilia Lakidou

Address: Department of Theatre Studies

Faculty of Philosophy

University Campus

15784 Athens

Parabasis publishes only scientific articles promoting in a definite way concrete research topics concerning the area of history and theory of theatre and drama.

Contributions and reviews in English, French, German and Italian should be sent to the electronic address diamcat@theatre.uoa.gr (Kaiti Diamantakou)

© Copyright: Herodotos

Pagination-Printing: Herodotos, Mantzarou 9, 10672 Athens, tel. 2103626348

Department of Theatre Studies of the National and Kapodistrian University of Athens

ISSN 1106-5923

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Βάλτερ Πούχνερ Εκδοτικό σημείωμα (25 χρόνια <i>Παράβασις</i>)	13
ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΟΥ	
Βάλτερ Πούχνερ Πρόλογος	15
Γεώργιος Κράιας Η εξέλιξη του τραγικού από τον Αισχύλο στον Σαιξπηρ: Μια διακειμενική προσέγγιση των <i>Επτά επί Θήβας</i> και του <i>Μακμπέθ</i>	19
Έρη Γεωργακάκη «Η προσήκουσα μεταρρύθμισις» του αρχαίου δράματος στην ελληνική σκηνή κατά τον 19ο αιώνα	43
Χρυσάνθη Μήττα Ο «απόχοις» του <i>Οιδίποδος Τυράννου</i> του Σοφοκλή στους <i>Bri- kόλακες</i> του Τψεν: Ανθρώπινα όρια και σύγκρουση αξιών	59
Καίτη Διαμαντάκου Ο «σχολικός» Αριστοφάνης του Καρόλου Κουν. Οι απαρχές μιας θεατρικής και εκπαιδευτικής πρωτοπορίας	79
Έλλη Γαβριήλ <i>Báckai</i> του Ευριπίδη και <i>Ξαφνικά</i> , πέρσι <i>to calokairi</i> του Tennessee Williams: Ένας διεθλασμένος διάλογος σπαραγμάτων	97
Ελένη Πετρίτση 1964: Θίασος «Φεστιβάλ Σαιξπηρ» στην Αθήνα και Θέατρο Τέχνης στο Λονδίνο. Θεατρική ανταλλαγή ή πολιτιστική διπλωματία;	127

Χριστίνα Παλαιολόγου / Βασιλική Χρυσοβιτσάνου Οι αρχαίοι ελληνικοί μύθοι στο έργο των αδελφών de Chirico: Θέατρο και εικαστικές τέχνες	141
 Αναστασία-Ζωή Σουλιώτου Δίκτυα και δίχτυα στην <i>Ορέστεια</i> : από τον Αισχύλο στον Bacon	159
 Φωτεινή Τσουκιά Μεταφραστικές επιλογές και πρόσληψη της αριστοφανικής κω- μωδίας: «Η στρατηγική της συνεπούς μετάφρασης» στις <i>Εκκλη- σιάζουσες</i> του Κ. Ταχτή	183
 Ελένη Δουνδουλάκη Αρχαιόθεμες όπερες στην εναρκτήρια χρονιά του Φεστιβάλ Αθη- νών	215
 Δήμητρα Κονδυλάκη Ένας γυναικείος Οιδίποδας στο Μπρούκλιν. Για την παράσταση της Έλλης Παπακωνσταντίνου - ODC Ensemble <i>Oedipus: Sex with Mum was blinding</i> στο BAM Fisher (Brooklyn Academy of Music)	231
 ΜΕΛΕΤΕΣ	
 Δημήτριος Γ. Σταμάτης Μελέαγρος: Από τον Όμηρο στην τραγωδία και την κωμωδία. Δραματικές αποτυπώσεις του αιτωλικού μύθου	247
 Βάλτερ Πούχνερ Το θεατρικό έργο του Κοσμά Πολίτη	261
 Μαρίζα Γαλάνη Διατεχνική καλλιτεχνική δημιουργία	347

Μυρτώ Πίγκουν-Ρεπούση
Θέατρο και κοινωνική έρευνα: η περίπτωση του εθνοδράματος 359

Γιώργος Π. Πεφάνης
Η σιωπή των ζώων. Η φιλοζωία και η σκηνοθεσία των ζώων στη σκέψη του Jean Baudrillard 371

ΔΙΑΦΟΡΑ

Γιώργος Δανέζης
Κειμενοκριτικά στο Κρητικό Θέατρο 391

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΡΓΑ

Κυριακή Πετράκου
Ένας συγγραφέας και το έργο του σε αναζήτηση θέσης στην ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου: *To μεράκι του άρχοντα, του Νίκου Κατηφόρη* 395

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

- ◆ Διονύσης Ν. Μουσμούτης, *To θέατρο στη Ζάκυνθο τον 19ο αιώνα. Μουσική ζωή & λαϊκά θεάματα*, τόμ. Α' & Β' (σε κασέτα), Ζάκυνθος, Πλέσσα 2017, σελ. XXX+981, πολυάριθμες εικ. Διονύσης Ν. Μουσμούτης, *Παύλος Καρρέρ. Η “σκοτεινή” περίοδος (1850-1857)*, Ζάκυνθος, Πλέσσα 2017, σελ. 141, 20 εικ. 519
- ◆ Σπύρος Ν. Παππάς, «Ανδρέας Κάλβος. Άγνωστα στοιχεία για το φιλικό περιβάλλον του ποιητή και για τις σχέσεις του με καλλιτέχνες του Λονδίνου κατά την περίοδο της πρώτης διαμονής του στην Αγγλία (1816-1820)», *Πόρφυρας* 147-148 (Απρίλιος-Σεπτέμβριος 2013), σ. 23-44.
Σπύρος Ν. Παππάς, «Ανδρέας Κάλβος, σπουδαστής και ηθοποιός στη Φλωρεντία (1814-1815)», *Νέα Εστία* 1874 (2018), σ. 676-720 530
- ◆ Σωτηρία-Αλεξία Πρωτογήρου, *Ρητορική θεατρικότητα στο έργο του Μιχαήλ Ψελλού*, διδακτορική διατριβή στο Διατμηματικό Με-

ταπτυχιακό Πρόγραμμα Βυζαντινών Σπουδών Πανεπιστημίου Κύπρου, Λευκωσία 2014, σελ. VIII+338	534
◆ Στέφανος Κακλαμάνης / Αλέξης Καλοκαιρινός (επιμ.), <i>Χαρτογρα- φώντας τη δημόδη λογοτεχνία (12ος -17ος αι.). Πρακτικά των 7ου Διεθνούς Συνεδρίου Neograeca Medii Aevi</i> , Ηράκλειο, Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών 2017, σελ. 670, ISBN 978-960- 9480-38-3	541
◆ Τάσος Α. Καπλάνης / Τασούλα Μ. Μαρκομιχελάκη / Σωτηρία Σταυρακοπούλου (επιμ.), <i>Ο Ερωτόκριτος του B. Κορνάρου: ερευ- νητικές προτάσεις και προοπτικές. Πρακτικά διεθνούς συνεδρίου αφιερωμένου στην Κομνηνή Δ. Πηδάνια (Τομέας M.N.E.Σ., Τμήμα Φιλολογίας, Α.Π.Θ., 28-29 Μαΐου 2015)</i> . Θεσσαλονίκη, Γράφη- μα 2017, σελ. 256, ISBN 978-618-5271-20-6 (http://bc.academia.edu/Dia Philippides)	546
◆ Βαρβάρα Γεωργοπούλου, <i>Iστορία και Ιδεολογία στα Κάτοπτρα του Διονύσου. Δοκίμια για το Νεοελληνικό Θέατρο 1920-1950</i> , Αθήνα, Παπαζήσης 2016, σελ. 635, ISBN 978-960-02-3021-5	549
◆ Ελίνα Νταρακλίτσα, <i>To θέατρο του Carlo Gozzi. Η σκιαγράφηση της μακραίωνης διαδρομής του παραμυθοδράματος από τις βενετι- κές σκηνές του 18ου στην όπερα του 21ου αιώνα</i> , Αθήνα, Πολύτρο- πον 2017, σελ. 342, μερικές εικ., ISBN 978-960-6840-65-4	556
◆ Μαρίζα Γαλάνη, <i>Oι σκηνικές οδηγίες από την αρχαιότητα έως σήμερα. Η πορεία των λέξεων προς την παράσταση</i> , Αθήνα, Γκο- βόστη 2017, σελ. 325, ISBN 978-960-606-022-9	562
◆ Μ. Γ. Μερακλής, <i>Τραγωδία και Λαϊκός Πολιτισμός στην Αρχαία Αθήνα</i> , Θεσσαλονίκη, Κ. & Μ. Αντ. Σταμούλη 2017, σελ. 382, ISBN 978-618-5161-72-9	572
◆ Marvin Carlson, <i>Shattering Hamlet's Mirror. Theatre and Reality</i> , Ann Arbor, University of Michigan Press 2016, σελ. 144, ISBN 9780472119851	579
◆ Διονύσης Σέρρας (επιμ.), <i>Δημητρίου Γουζέλη</i> , Ο Χάσης. Διασκευή Κ. Πορφύρα, Ζάκυνθος, Επτανησιακά Φύλλα 2017, σελ. 126, εικ., ISBN 978-960-92237-4-4	589

◆ Bent Holm, Ludvig Holberg. <i>A Danish Playwright on the European Stage. Masquerade, Comedy, Satire</i> . Translated from the Danish by Gaye Kynoch, Wien, Hollitzer Verlag 2018 (Don Juan Archiv Wien, Specula Spectacula 6), σ. 265, εικ.	590
◆ Witkacy: <i>Theoretische Schriften zum Theater</i> , übersetzt, herausgegeben und mit einem Vorwort von Karlheinz Schuster [Witkacy [Stanislaw Ignacy Witkiewicz]: Θεωρητικά δοκίμια για το θέατρο, μεταφρασμένα, εκδιδόμενα και με έναν πρόλογο από τον Karlheinz Schuster], Βερολίνο, Frank & Timme 2018, σελ. 582, ISBN 978-3-7329-0482-2	594
◆ Ευσεβία Χασάπη-Χριστοδούλου, <i>To Θέατρο στο Πειραματικό Σχολείο των Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1934-2013)</i> . 80-1 χρόνια θεατρικής ζωής, Θεσσαλονίκη, Κ. & Μ. Αντ. Σταμούλη 2019, σελ. 296, 98 εικ. English suammary, ISBN 978-618-5306-30-4	599
◆ Γιώργος Π. Πεφάνης, <i>Θεατρικά Bestiaria. Θεατρικές και Φιλοσοφικές Σκηνές της Ζωικότητας</i> , Αθήνα, Παπαζήσης 2018, σελ. 563, ISBN 978-960-02-3444-2	601
ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ / SUMMARIES	611
ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ	621
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ	633

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

25 χρόνια Παράβασις

Με τον διπλό τόμο 17/18 (2021), η έκδοση της *Παραβάσεως*, του Επιστημονικού Περιοδικού του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, καλύπτει πλέον ένα τέταρτο του αιώνα κυκλοφορίας της (1995-2020), και αποτελεί, με τα Παραρτήματά της, το πιο σημαντικό και μακρόβιο θεατρολογικό περιοδικό της χώρας, με καθαρά επιστημονικούς στόχους, το οποίο, πέρα από τα μελετήματα, διαθέτει και πλούσιο τμήμα βιβλιοκρισιών και βιβλιοπαρουσιάσεων. Δεν είναι υπερβολή να διαπιστώσουμε, μέσα στη χρονική διάσταση της διάρκειας, πως κανένα άλλο περιοδικό δεν έχει συμβάλει τόσο αποφασιστικά στη δημιουργία, την ανάπτυξη και την καλλιέργεια της επιστημονικής θεατρολογίας στην Ελλάδα, σε συνεχή επαφή με το παγκόσμιο γίγνεσθαι στον χώρο αυτό και προβάλλοντας τα επιτεύγματα της ελληνικής θεατρολογίας στο εξωτερικό. Στο επίτευγμα αυτό συνέβαλαν όλα τα μέλη του Τμήματος, άλλων θεατρολογικών Τμημάτων άλλων Α.Ε.Ι. της χώρας, μελετητές του ευρύτερου χώρου των ανθρωπιστικών σπουδών από πανεπιστήμια της ημεδαπής και της αλλοδαπής καθώς και από τον εξωπανεπιστημιακό ερευνητικό χώρο. Το περιοδικό αυτό, μαζί με τα Παραρτήματά του, είναι και ο κεντρικός φορέας των πολυάριθμων εκδόσεων του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών.

Εκτός από τον ανά χειρας διπλό τόμο 17/18 (2021), το περιοδικό έχει ήδη δημοσιεύσει και κυκλοφορήσει 16 τόμους: ο Πλάτων Μαυρομούστακος επιμελήθηκε τους τόμους 1-2 (1995, 1998), ο Ιωσήφ Βιβιλάκης τον τρίτο (2000), η Κωνστάντζα Γεωργακάκη τον τέταρτο (2002), ο Γιώργος Πεφάνης τους τόμους 5-11 (2004-06, 2008-10, 2013) και η Γωγώ Βαρζελιώτη τις δίτομες εκδόσεις 12-16 (2014-σήμερα). Τη διεύθυνση του περιοδικού είχε από την ίδρυσή του έως και σήμερα, ο Βάλτερ Πούχνερ. Από το 2004 και εξής, η έκδοση του εντύπου απέκτησε ετήσιο ρυθμό και κυκλοφόρησε ως Επετηρίδα του Τμήματος. Το 2014 αποτέλεσε τομή στην αναδιοργάνωση της δομής και της παρουσίασης του περιοδικού. Καθιερώθηκε και παράλληλος ξενόγλωσσος τόμος (με μελετήματα και βιβλιοκρισίες στα αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά και ιταλικά). Έκτοτε υποβάλλονται όλα τα μελετήματα σε ανώνυμη αξιολόγηση, το περιοδικό κυκλοφορεί σε ηλεκτρονική μορφή και περιορισμένο αριθμό τυπωμένων αντιτύπων, με ανάρ-

τηση στην επίσημη ιστοσελίδα του Τμήματος και στην πλατφόρμα Academia.edu, με πολύ ικανοποιητική παγκόσμια επισκεψιμότητα (τόσο του ελληνικού όσο και του ξενόγλωσσου τόμου). Επίσης από τότε το περιοδικό καθιέρωσε κάθε χρόνο ένα ειδικό αφιέρωμα σε συγκεκριμένο θέμα, δίχως να αποκλείσει και τις μελέτες που δεν εντάσσονται σε αυτό.

Η συνολική έκταση των τόμων αυτών είναι σημαντική: σελίδες 8.897, εκ των οποίων οι 3.233 και σε ηλεκτρονική μορφή, (ξενόγλωσσα 990, ελληνικά 2.243), μελέτες 258, σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, εκ των οποίων οι 98 ύστερα από peer reviewing (ξενόγλωσσες 36, ελληνικές 62), βιβλιοκρισίες 607, από τις οποίες και σε ηλεκτρονική μορφή 206 (ξενόγλωσσες 60, ελληνικές 146). Με τον διπλό τόμο του 17/18 (2019/20) η συνολική έκταση του περιοδικού πλησιάζει τις 10.000 σελίδες.

Σημαντικό μέρος του περιοδικού όμως είναι και τα δεκατέσσερα (14) Παραρτήματά του: μονογραφίες ειδικής θεματολογίας, Τιμητικοί Τόμοι, Πρακτικά των Πανελλήνιων Θεατρολογικών Συνεδρίων ή εκδόσεις με ειδικά θεματικά αφιερώματα. Αυτοί οι συνοδευτικοί τόμοι χωρίζονται σε διάφορες κατηγορίες: Μελετήματα (9), Κείμενα θεατρικών έργων με εισαγωγή (2), Βοηθήματα (1) και Βιβλιογραφία (2). Στην κοπιώδη έκδοση των τόμων αυτών συνεργάστηκαν οι Γ. Βαρζελιώτη, Ι. Βιβιλάκης, Κ. Γεωργακάκη, Γ. Ιωαννίδης, Δ. Μουσμούτης, Ι. Bogdanović, Κ. Πετράκου, Β. Πούχνερ, Α. Ταμπάκη. Η συνολική έκταση των τόμων αυτών ανέρχεται σε 5.275 σελίδες με 262 μελετήματα. Σ' αυτήν την πνευματική και θεατρολογική πανδαισία συμμετείχαν πάνω από 200 μελετητές από όλο τον κόσμο.

Αυτό σημαίνει ότι η συνολική απόδοση και παρουσία του περιοδικού *Παράβασις* μαζί με τα Παραρτήματα ανέρχεται σε περίπου 15.000 σελίδες, με 519 μελετήματα, σε πέντε γλώσσες. Νομίζω πως δεν υπάρχει πιο ατράνταχτη απόδειξη της αειφορίας του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, στη χώρα και στον κόσμο, το οποίο προχωράει στον νέο αιώνα με γερές βάσεις και αισιόδοξες προοπτικές.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Βάλτερ Πούχνερ

Το αφιέρωμα του περιοδικού *Παράβασις* «Το αρχαίο θέατρο και η πρόσληψή του» διανοίγεται σε ένα ιδιαίτερα περιεκτικό θεματικό πεδίο. Και αυτό για δύο λόγους: συμπεριλαμβάνει 1) το σύνολο του αρχαίου θεάτρου, από τα δρώμενα και τις θεατροειδείς μορφές της διθυραμβικής ποίησης της προκλασικής εποχής και τις παραστάσεις των θεατρικών έργων του κλασικού πέμπτου αιώνα μέσα στο θεσμικό πλαίσιο των θρησκευτικών εορτών της διονυσιακής λατρείας και των βραβεύσεών τους, έως την ελληνιστική και ρωμαϊκή εποχή, τον μίμο και τον παντόμιμο και τις ποικίλες μορφές του show business της ύστερης και ύστατης αρχαιότητας, αλλά συμπεριλαμβάνει, και κυριότερα, 2) όλο το ιστορικό της πρόσληψης της δραματογραφίας από τον Αισχύλο έως τον Μένανδρο και τον Σενέκα καθώς και τις μιμήσεις της αρχαίας παράστασης, την αρχαιολογία της θεατρικής αρχιτεκτονικής και τις προσπάθειες αναστήλωσης από τις μουσειολογικές παραστάσεις της ιταλικής Αναγέννησης έως τα σύγχρονα φεστιβάλ αρχαίου θεάτρου, με τις όποιες αισθητικές και ερμηνευτικές επιλογές σύμφωνα με τις προδιαγραφές του «μεταμοντέρνου» και «μεταδραματικού» θεάτρου. Το ιστορικό αυτής της πρόσληψης αρχίζει ήδη στην ίδια την αρχαιότητα, συγκεκριμένα στα ελληνιστικά χρόνια, όταν στον μίμο και τον παντόμιμο παριστάνονται με σατιρική και παρωδιακή μορφή σκηνές από τραγωδίες, και αναπτύσσεται μια πυκνή διακειμενική δικτύωση και αναφορικότητα προς τα κλασικά κείμενα του πέμπτου αιώνα.

Όπως θα φανεί και από τις εργασίες που υποβλήθηκαν για τη θεματολογία αυτή, το κυριότερο ενδιαφέρον δεν εμπίπτει τόσο στην κλασική φιλολογία όσο στη θεατρική ιστοριογραφία, με επίκεντρο μάλιστα τον 20ό αιώνα, και την ανάλυση της νεότερης δραματουργικής και σκηνικής παραγωγής. Αυτό το ενδιαφέρον ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι ο 20ός αιώνας (και οι δύο δεκαετίες του 21ου) είναι εκείνη η ιστορική περίοδος κατά την οποία σημειώνεται και η πιο εντατική θεατρική πρόσληψη του αρχαίου δράματος τόσο ως προς την ποσοτική διάσταση της αριθμητικής υπεροχής των παραστάσεών του όσο και ως προς τον αριθμό των μεταφράσεων, των διασκευών και των πειραμάτων με τα αρχαία σωζόμενα κείμενα, ακόμη και σε αποσπασματική μορφή. Αυτή η στατιστική συχνότητα της αρχαίας θεματολογίας ολοένα πυκνώνει και κορυφώνεται στην τελευταία δεκαετία του

περασμένου αιώνα σε τέτοιον βαθμό, που φτάνει ακόμα και το 1% του παγκόσμιου ρεπερτορίου. Αυτό είναι ένα αξιοσημείωτο φαινόμενο το οποίο αφορά κυρίως την ίδια την Ελλάδα – γιατί στις ελληνικές σκηνές, και σε νεοελληνικές μεταφράσεις, καλλιεργείται το αρχαίο ρεπερτόριο με τον πιο εντατικό τρόπο, πιο εντατικό από όλο τον υπόλοιπο κόσμο – και απαιτεί κάποια εξήγηση, που όμως δεν είναι εύκολο να δοθεί με πειστικό τρόπο.

Η πολύτροπη αυτή πρόσληψη των αρχαίων δραμάτων θέτει πολλούς και ιδιαίτερους προβληματισμούς, καθώς κινείται σε διάφορα επίπεδα: επιστημονική μελέτη, και αισθητικός, φιλοσοφικός ή δραματουργικός σχολιασμός αρχαίων δραματικών κειμένων, μετάφραση και γλωσσική προσαρμογή, διασκευή αλλά και διακειμενική αναφορικότητα νεότερων έργων σε αρχαία έργα, θέματα ή μοτίβα. Αυτή η προβληματική σχετικά με τα κείμενα που χρησιμοποιούνται στην παράσταση αφορά ακόμα και την ορολογία (μετάφραση ή διασκευή) ή και τη στατιστική των σχετικών παραστάσεων (πόσες μεταφράσεις και πόσες διασκευές)· τα όρια ανάμεσα σε μετάφραση και διασκευή είναι ρευστά, καθώς «πιστές» μεταφράσεις, χωρίς επεμβάσεις στην πλοκή ή την προσθήκη των όποιων ερμηνευτικών ή ιδεολογικών διαστάσεων εμφανίζονται μόλις κατά τον 19ο αιώνα, ενώ ακόμα και κατά τον 20ό αιώνα κυριαρχούν οι καθαρές διασκευές, κυρίως στα ρεύματα μιας πρωτογονικής και τελετουργικής ερμηνείας ή στη μόδα του ακραίου εκσυγχρονισμού της πλοκής. Για τις νεοελληνικές αποδόσεις όμως η μεταφραστική προβληματική έχει ακόμα μια πρόσθετη ιδιάζουσα απόχρωση: δεν πρόκειται για μεταγλώττιση αλλά για ενδογλωσσική μεταφορά, χωρίς ωστόσο τα προβλήματα της λεκτικής μεταφοράς από ένα ιστορικό υφολογικό στρώμα σε ένα άλλο (πιο) σύγχρονο να διαφέρουν πολύ ουσιαστικά από τους προβληματισμούς της μετάφρασης από μια γλώσσα σε μια άλλη. Τις υφολογικές επιλογές που απομακρύνουν αναπόφευκτα την αισθητική ατμόσφαιρα από το πρότυπο επιβαρύνουν και οι διαμάχες του γλωσσικού ζητήματος: πολλές μεταφράσεις θυμίζουν αστικό σαλόνι ή μυρίζουν θυμάρι του βουνού, που και τα δύο δεν έχουν καμία σχέση με την αρχαιότητα. Οι νεότερες μεταφράσεις επιλέγουν λεξιλόγιο μεικτό από διάφορες ιστορικές και υφολογικές στιβάδες της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας.

Πολύ βασικός παράγοντας που επηρεάζει άμεσα τις όποιες σκηνοθετικές και αισθητικές επιλογές μιας παράστασης είναι, πέρα από τη μετάφραση και το γλωσσικό ύφος, η μουσική – και όχι μόνο στα χορικά, η διαχείριση των οποίων είναι πάντα η μεγάλη πρόκληση, ακόμα και για τη μεταμοντέρνα σκηνοθεσία. Η συναισθητική και ψυχοσωματική δύναμη και διεισδυτικότητα της μουσικής συμπαρασύρει συχνά τη σύνολη αισθητική μιας παράστασης αρχαίου δράματος, από κοινού, ασφαλώς, με

την υποκριτική των ηθοποιών και τη σωματική κινησιολογία του Χορού, τη σκηνογραφία και ενδυματολογία, τον σκηνικό χώρο (κλειστό ή open air σε αρχαίο θέατρο). Καθώς η έλλειψη της θρησκευτικότητας αυτών των εκδηλώσεων της διονυσιακής λατρείας (και άλλων στην οψιμη αρχαιότητα) δεν μπορεί να αποκατασταθεί, η αισθητική και το περιεχόμενο της παράστασης μετατρέπονται σε ένα ελεύθερα διαχειρίσιμο συνονθύλευμα στοιχείων κατά τη βούληση του κάθε σκηνοθέτη, ο οποίος βρίσκεται αντιμέτωπος με το σημερινό αισθητικό δόγμα του νεωτερισμού και της νέας αυθεντικότητας και αναγκάζεται να παλεύει για να διαφοροποιηθεί από όλη την παράδοση των ερμηνειών που έχουν προηγηθεί.

Με το σκεπτικό αυτό, της πολυεπίπεδης συνθετότητας των προβληματισμών σχετικά με την τόσο έντονη ύπαρξη των διασκευών, των παραστάσεων και των διακειμενικών αποτυπώσεων του αρχαίου ρεπερτορίου, παρουσιάζουμε το ακόλουθο δείγμα μελετημάτων σχετικά με το δοσμένο θεματικό πλαίσιο, δείγμα που φτάνει από την ίδια την αρχαιότητα έως και σήμερα, χρησιμοποιεί διάφορες και διαφορετικές μεθοδολογίες και εστιάζει σε ποικίλες πτυχές του θέματος. Παρά την αναπόφευκτη αποσπασματικότητα στη συνολική προσέγγιση του θέματος και παρά την ήδη πολύ πλούσια και διαφοροποιημένη βιβλιογραφία που υπάρχει για το ερευνητικό πλέγμα της πρόσληψης του αρχαίου θεάτρου, στη διαλεύκανση και ανάλυση του οποίου συμβάλλουν σήμερα από κοινού και σε αγαστή συνεργασία η κλασική φιλολογία και η θεατρολογία, το δείγμα των μελετημάτων που ακολουθεί αποτελεί ένα αντιπροσωπευτικό κάτοπτρο του πολυσχιδούς προβληματισμού που θέτει η τόσο έντονη παρουσία της αρχαιότητας στη σημερινή δραματουργία και σκηνή, μια ερμηνευτική πρόκληση για την τέχνη και την επιστήμη, τους θεατρανθρώπους και τους θεατρολόγους.

VOLUME
17-18/1

PARABASIS

Journal of the
Department of Theatre Studies
University of Athens (NKUA)

VOLUME 17-18/1

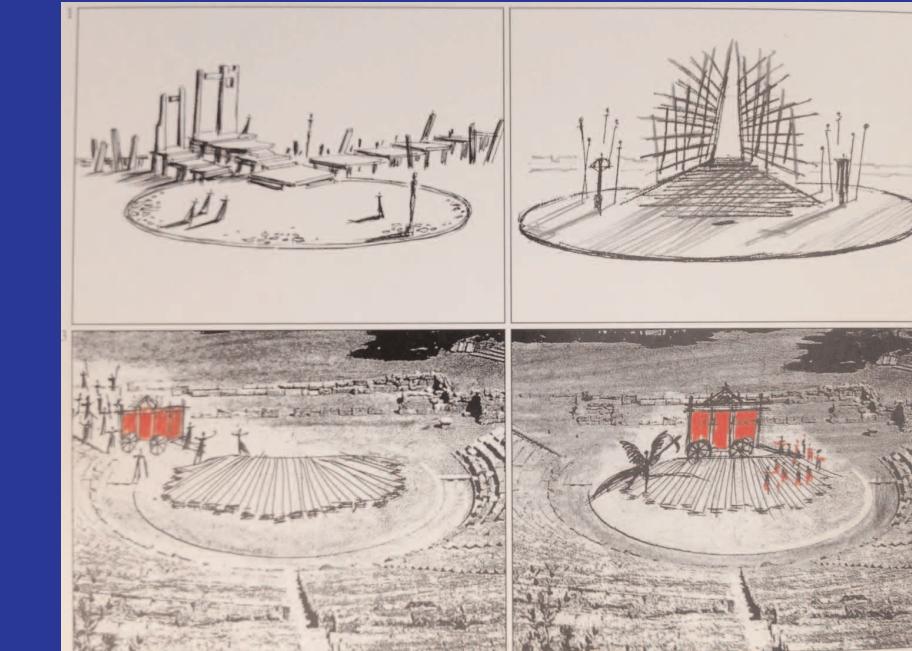
ΤΟΜΟΣ 17-18/1

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ

Επιστημονικό Περιοδικό
Τμήματος Θεατρικών Σπουδών
Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ)

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ

ATHENS 2021-2022

ISSN 1106-5923
τίθεται γραμμωτός

ATHENS
2021-2022

Cover page: maquettes by Giorgos Patsas for Spyros A. Evangelatos' performances *Electra* (National Theatre of Greece, 1972), *Hippolytus* (National Theatre of Greece, 1973), *Alcestis-Cyclops* (National Theatre of Greece, 1974). From the volume: Giorgos Patsas, *The Sound of Empty Space. Scenographies 1965-2005*, Ergo Publications, Athens, 2006, p. 20.

PARABASIS
Journal of the Department
of Theatre Studies
University of Athens

Volume 17-18/1

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ
Επιστημονικό Περιοδικό
Τμήματος Θεατρικών Σπουδών
Πανεπιστημίου Αθηνών

Τόμος 17-18/1

Παράβασις· τοῦτο λέγεται παράβασις, ἄπερ ἔλεγον ἐπιστρέφοντες οἱ χορευταὶ πρὸς τοὺς θεωμένους. ἔστι δὲ ὁ τρόπος, ὅταν καταλιπὼν τὰ ἔξης τοῦ δράματος ὁ ποιητὴς συμβουλεύῃ τοῖς θεωμένοις ἢ ἄλλο ἐκτὸς λέγῃ τι τῆς ὑποθέσεως. Παράβασις δὲ λέγεται, ἐπειδὴ ἀπήρτηται τῆς ὅλης ὑποθέσεως, ἢ ἐπεὶ παραβαίνει ὁ χορὸς τὸν τόπον. ἐστᾶσι μὲν γὰρ κατὰ στοῖχον οἱ πρὸς τὴν ὄρχήστραν ἀποβλέποντες· ὅταν δὲ παραβῶσιν, ἐφεξῆς ἐστῶτες καὶ πρὸς τὸ θέατρον ἀποβλέποντες τὸν λόγον ποιοῦνται.

PARABASIS

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ

Journal of the
Department of Theatre Studies
University of Athens

Επιστημονικό Περιοδικό
Τμήματος Θεατρικών Σπουδών
Πανεπιστημίου Αθηνών

Volume 17-18/1

Τόμος 17-18/1

M. ANTONIOU	Μ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ
M. G. BAIRAKTARI	Μ. Γ. ΜΠΑΪΡΑΚΤΑΡΗ
A. G. CHOTZAKOGLOU	Α. Γ. ΧΟΤΖΑΚΟΓΛΟΥ
K. DIAMANTAKOU	Κ. ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΥ
E. GKİNI	Ε. ΓΚΙΝΗ
M. KARANTZAS	Μ. ΚΑΡΑΝΤΖΑΣ
S. KARAVELI	Σ. ΚΑΡΑΒΕΛΗ
N.G. KONSTANTINIDIS	Ν. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
E. MIMIDOU	Ε. ΜΙΜΙΔΟΥ
T. NEOFYTOU	Τ. ΝΕΟΦΥΤΟΥ
CH. A. OIKONOMOPOULOU	Χ. Α. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ
K. PETRAKOU	Κ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ
E. PROUSALI	Ε. ΠΡΟΥΣΑΛΗ
W. PUCHNER	Β. ΠΟΥΧΝΕΡ
G. TENTORIO	ΤΖ. ΤΕΝΤΟΡΙΟ
BOOK REVIEWS	ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ
SUMMARIES	ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ
THE AUTHORS OF THE VOLUME	ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ
DISSERTATIONS	ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ

NATIONAL AND KAPODISTRIAN
UNIVERSITY OF ATHENS
DEPARTMENT OF THEATRE STUDIES

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ATHENS 2021-2022

ΑΘΗΝΑ 2021-2022

PARABASIS

Journal of the Department of Theatre Studies of the
National and Kapodistrian University of Athens
Editorial Board

Lily Alexiadou, Alexia Altouva, Michalea Antoniou, Katerina Diakoumopoulou, Aikaterini (Kaiti) Diamantakou, Clio Fanouraki, Sofia Felopoulou, Konstantza Georgakaki, Xenia Georgopoulou, Grigoris Ioannidis, Anna Karakatsouli, Ilia Lakidou, Platon Mavromoustakos, Panayiotis Michalopoulos, George P. Pefanis, Walter Puchner, Ioanna Remediaki, Evangelia Stivanaki, Gogo K. Varzelioti, Iosif Vivilakis

Director: Walter Puchner

Chief Editor: Gogo K. Varzelioti

Publishing coordination: Aikaterini (Kaiti) Diamantakou

Associate editors: Lily Alexiadou, Michaela Antoniou, Clio Fanouraki, Xenia Georgopoulou, Ilia Lakidou

Address: Department of Theatre Studies

Faculty of Philosophy

University Campus

15784 Athens

Parabasis publishes only scientific articles promoting in a definite way concrete research topics concerning the area of history and theory of theatre and drama.

Contributions and reviews in English, French, German and Italian should be sent to the electronic diamcat@theatre.uoa.gr (Kaiti Diamantakou).

© Copyright: Herodotos

Department of Theatre Studies of the National and Kapodistrian University of Athens

Pagination - Printing: Herodotos, Mantzarou 9, 10672 Athens, tel. 2103626348.

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ

Επιστημονικό Περιοδικό του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών
Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Συντακτική Επιτροπή

Λίλι Αλεξιάδην, Αλεξία Αλτούβα, Μιχαέλα Αντωνίου, Γεώργιος Καραζελιώτη, Ιωσήφ Βιβιλάκης, Κωνστάντζα Γεωργακάκη, Ξένια Γεωργοπούλου, Κατερίνα Διακούμπούλου, Αικατερίνη (Καίτη) Διαμαντάκου, Γρηγόρης Ιωαννίδης, Ήλια Λακίδην, Πλάτων Μαυρομούστακος, Παναγιώτης Μιχαλόπουλος, Γιώργος Π. Πεφάνης, Βάλτερ Πούχνερ, Ιωάννα Ρεμεδιάκη, Ευανθία Στιβανάκη, Κλειώ Φανουράκη, Σοφία Φελοπούλου

Διευθυντής: Βάλτερ Πούχνερ

Επιμελήτρια έκδοσης: Γεώργιος Κ. Βαρζελιώτη

Συντονισμός έκδοσης: Αικατερίνη (Καίτη) Διαμαντάκου

Συνεπιμέλεια κειμένων: Λίλι Αλεξιάδην, Μιχαέλα Αντωνίου, Ξένια Γεωργοπούλου, Ήλια Λακίδην, Κλειώ Φανουράκη

Διεύθυνση: Τμήμα Θεατρικών Σπουδών

Φιλοσοφική Σχολή

Πανεπιστημιούπολη Ιλισίων

15784 Αθηνά

Η *Παράβασις* δημοσιεύει μόνο επιστημονικές μελέτες που προάγουν με τρόπο σαφή συγκεκριμένα θέματα της θεατρολογικής έρευνας, κυρίως γύρω από την ιστορία και θεωρία του νεοελληνικού θεάτρου.

Αποστολή χειρογράφων και βιβλιοκρισών στην ηλεκτρονική διεύθυνση diamcat@theatre.uoa.gr (Καίτη Διαμαντάκου).

© Copyright: Εκδόσεις Ηρόδοτος

Τμήμα Θεατρικών Σπουδών

του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Σελιδοποίηση-Εκτύπωση: Εκδόσεις Ηρόδοτος, Μαντζάρου 9, 10672 Αθήνα, τηλ. 2103626348.

ISSN 1106-5923

CONTENTS

Walter Puchner Editorial (25 Years of <i>Parabasis</i>)	11
 SPECIAL ISSUE: ANCIENT THEATRE AND ITS RECEPTION	
Walter Puchner Foreword	13
Evangelia Mimidou Battle for power and human sacrifice for the prevention of the Ar- give menace in the tragedy <i>Phoinissae</i> . The perception of the par- ticular topics in visual arts	17
Walter Puchner Der Weg der griechischen Orthodoxie zum Theater. Die altgrie- chischen Tragödien <i>Domna</i> (nach 1714) und <i>Abel</i> von Zacharias Karantinos aus Ätolien	35
Nektarios Georgios Konstantinidis <i>Sous le rempart d'Athènes</i> de Paul Claudel : Le paradoxe fictionnel et l'historicité	63
Menelaos Karantzas <i>The Trackers of Oxyrhynchus in Delphi</i> : The Creative Use of Frag- ments of Ancient Greek Drama in a Contemporary Theatrical Per- formance	75
Michaela Antoniou Anna Sinodinou's Performances in Sophocles' <i>Electra</i> : An Evolu- tion	89

Tania Neofytou Queens of Syria: A Contemporary Adaptation of Euripides' <i>Trojan Women</i> by Female Victims of the Syrian Civil War	107
Christina A. Oikonomopoulou La réception des mythes et du théâtre helléniques antiques à la production dramaturgique de la Caraïbe insulaire francophone	117
Sofia Karaveli Marios Pontikas, Wajdi Mouawad : Sur les traces d'Œdipe dans la quête d'une nouvelle identité	141
Gilda Tentorio Smontare e ricomporre la tragedia: il progetto «Santa Estasi. Attri: otto ritratti di famiglia» di Antonio Latella	157
STUDIES	
Kaiti Diamantakou Les apartés dans la Comédie Ancienne et dans la Comédie Nouvelle: Du spectateur critique engagé au spectateur complice distancié	179
Kyriaki Petrakou The Use of Psychoanalysis in Nikos Kazantzakis's Plays	189
Maria G. Baïraktari Le monologue <i>Marche</i> de Christian Petru en Grec : Traduire les voix internes au théâtre	199
Anthoula G. Chotzakoglou Be-witched Shadows: Approaching the Witches of Greek Shadow Theatre (Karagiozis), Inspired by Folk and Fairy Tales	217
Evi Prousalí A Neuroaesthetic Approach in Performance Perception: Empathy, Embodied Simulation and Embodied Language	231

MISCELLANEA

Kyriaki Petrakou

- A Review in Bad Faith or What Should One Focus On at the Forum of
Public Academic Discourse 245

BOOK REVIEWS

Eleni Gkini

- Avra Sidiropoulou, *Directions for Directing. Theatre and Method*, London and New York, Routledge 2018, ISBN-13:978-0415789288 251

Walter Puchner

- ◆ Grigoris Ioannidis, *Ξένοι συγγραφείς στο ελληνικό θέατρο (1945-1967). Από τη μεριά της δραματουργίας [Ausländische Autoren auf dem griechischen Theater (1945-1967). Aus der Sicht der Dramatik]*, Athen, Herodot-Verlag 2018 (Theatrologica V), S. 564, ISBN 978-960-485-195-9 256
- ◆ Kalliopi Exarchou (ed.), *Δημήτρης Δημητριάδης: Παραβιάζοντας τα όρια. Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας ΑΠΘ. Πρακτικά επιστημονικής διημερίδας 26-27 Μαΐου 2016 [Dimitris Dimitriadis: Grenzüberschreitungen. Abteilung für französische Sprache und Philologie der Aristotelischen Universität Thessaloniki. Kongressakten einer zweitägigen Tagung 26.-27. Mai 2016]*, Thessaloniki, Shakespearikon-Verlag 2018, S. 336, ISBN 968-618-5274-08-5 261
- ◆ *Λογείον/Logeion. Περιοδικό για το αρχαίο θέατρο / A Journal of Ancient Theatre*, vol. 7 (2017) S. 428, Abb., ISSN 2441-2417 263

SUMMARIES / ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ 269

THE AUTHORS OF THE VOLUME 279

DISSERTATIONS 287

WALTER PUCHNER

EDITORIAL
25 YEARS OF *PARABASIS*

With its double volume 17/18 (2021), the edition of *Parabasis*, Journal of the Department of Theatre Studies of the National and Kapodistrian University of Athens, covers by now one quarter of a century of circulation (1995-2020). Together with its Annexes, it constitutes the most important and long-lived theatrical journal in Greece, having a purely academic scope, which, beyond the papers and articles, contains a great number of book reviews and presentations. It would not be undue to deduce that no other academic journal has contributed so decisively to the creation, evolution and cultivation of academic Theatrolology in Greece in the long run. It also contributed to this function, on the one hand, by bringing Greek Theatrolology into touch with the international evolutions in this field and, on the other hand, by introducing and promoting its achievements abroad. The academia of the Department and also of other Departments of Greek and foreign universities, belonging to the wider field of Humanities, together with non-academic scholars, contributed to this attainment. This journal and its annexes are the main body of the numerous editions released by the Department of Theatre Studies¹.

Besides the double volume 17/18 (2021) in hand, the Journal has already published and released 16 volumes, edited by the following members of the Department staff: Platon Mavromoustakos (1-2, 1995, 1998), Iosif Vivilakis (3, 2000), Konstantza Georgakaki (4, 2002), George Pefanis (5-11, 2004-06, 2008-10, 2013), Gogo Varzelioti (12-16, 2014-18 [double-volumes]). From 2004 on, *Parabasis* has been released annually and is presented as the Yearbook of the Department. The period 2011-13 was a turning point in the structure and the format of the journal: A second, foreign-language volume was established, which would also contain henceforward, like the Greek-language one, papers and book reviews in English, French, German and Italian. All

¹ I.g.: Kyriaki Petrakou – Anna Karakatsouli (summaries-translations), Kyriaki Petrakou ed.: *Research into Modern Greek Theatre (1995-2005). Summaries of the Academic Publications of the Department of Theatre Studies in the University of Athens*, Department of Theatre Studies-Ergo Publications, Athens 2005. The redaction and editing of all these issues was taken on by members of the Department (A. Altouva, C. Georgakaki, K. Diamantakou, E. Fessa-Emmanouil, G. Ioannides, A. Karakatsouli, Pl. Mavromoustakos, A. Mouzenidou, D. Mousmoutis, K. Petrakou, W. Puchner, A. Tabaki, Chr. Stamatopoulou-Vasilakou, G. Varzelioti, I. Vivilakis et al.).

the papers are being submitted to double blind peer review. The journal is released on line on the official website of the Department of Theatre Studies as well as on the website of the social networking platform *Academia.edu*, having a very satisfactory traffic (both of the Greek and foreign language volumes). Also, *Parabasis* established every year a special subject, without excluding papers not dealing with it.

The total extent of those volumes is sensational: pp. **8.897**, pp. **3.233** on line (foreign language 990, Greek 2243), papers **258**, on line and peer reviewed **98** (foreign language 36, Greek 62), book reviews **607**, on line 206 (foreign language 60, Greek 146).² Together with the double volume 17/18 (2019/20), the total extent reaches the number of 10.000 pages.

However, an important section of *Parabasis* is consisted of its fourteen (14) Annexes, containing monographs on special issues, Honorary Volumes and Records of Conference Proceedings and/or with special subject matter. Those escorting volumes are integrated into categories: Studies (9), Plays (text and introduction) (2), Resources (1), Bibliography (2). For these arduous editions the following scholars were responsible: I. Bogdanović, K. Georgakaki, A. Karakatsouli, D. Mousmoutis, K. Petrakou, G. Ioannides, W. Puchner, A. Tabaki, G. Varzelioti, I. Vivilakis. The total extent of these volumes reach **5.275** pp. and **262** papers.³

All these mean that the total production and presence of the academic journal *Parabasis*, together with the Annexes amount to ca 15.000 pp., of **519** papers, in five languages. I believe it is a direct evidence of the sustainability of the Department of Theatre Studies of the National and Kapodistrian University of Athens in Greece and the entire world, as it is moving forward into the new century on solid basis and an optimistic perspective.

WALTER PUCHNER

² Analytically: vol. 1 (1995, pp. **354**, 7 papers 18 reviews), vol. 2 (1998, pp. **298**, 9 papers, 18 rev.), vol. 3 (2000, pp. **444**, 9 papers, 35 rev.), vol. 4 (2002, pp. **481**, 11 papers, 60 rev.), vol. 5 (2004, pp. **572**, 11 papers, 49 rev.), τομ. 6 (2005, pp. **468**, 14 papers, 32 rev.), vol. 7 (2006, pp. **557**, 20 papers, 31 rev.), vol. 8 (2008, pp. **707**, 23 papers, 41 rev.), vol. 9 (2009, pp. **850**, 20 papers, 71 rev.), vol. 10 (2010, pp. **545**, 22 papers, 23 rev.), vol. 11 (2013, pp. **388**, 14 papers, 23 rev.), vol. 12/1+2 (2014, 180+429=609, papers 8+9=17, rev. 19+70=89), vol. 13/1+2 (2015, 203+722=925, papers 9+19=28, rev. 17+24= 41), vol. 14/1+2 (2016, pp. 104+398=502, papers 5+13=18, rev. 9+17= 26), vol. 15/1+2 (2017, pp. 145+314=459, papers 7+10=17, rev. 10+16=26), vol. 16/1+2 (2018, pp. 358-380=738, papers 9+9=18, rev. 5+19=24).

³ Analytically: Studies: [1] pp. 402 (folio 4th) (2001, 35 papers), [2] pp. 395 (folio 4th) (2002, 35 papers), [3] pp. 532 (4th) (2004, 46 papers), [4] pp. 173 (2008), [5] pp. 1439 (2007, 122 papers), [6] pp. 226 (2008), [7] pp. 208 (2008), [8] pp. 198, (2009, 15 papers), [9] pp. 274 (2013), that is a total of **3847** pp. (1329 in royal folio), **257** papers. Plays (text and introduction): [1] pp. 221, [2] pp. 111. Resources: [1] pp. 188. Bibliography: [1] pp. 827, [2] pp. 81.

WALTER PUCHNER

FOREWORD

The special edition of the Journal *Parabasis* dedicated on the subject «The ancient Greek theatre and its reception» expands into a very comprehensive field. There are two reasons: it includes 1) the whole ancient theatre, starting from representative rituals and theatre-like forms of dithyrambic poetry of the pre-classical era together with the regular performances of the classical fifth century within the institutional framework of the religious festivals of Dionysos' cult and their awards, to the Hellenistic and Roman era, with the mimi, pantomimi and other forms of show-business of later and latest antiquity, but it also includes –mainly– 2) the whole history of drama reception from Aeschylus to Menander and Seneca, the imitations of the ancient performance, the archaeology of theatre architecture and the attempts of re-production and museum-like productions of the Italian Renaissance, to contemporary festivals of ancient drama with several aesthetic and interpretive visions according to the standards of «postmodern» and «postdramatic» theatre. The history of this reception goes back to antiquity itself, in the Hellenistic period, when mimus and pantomimus presented satirical and parodic forms of tragedies developing a dense intertextual networking and reference to the classical texts of the 5th century.

As will be shown by the papers submitted on this issue, the interest focuses less on classical philology and chiefly on theatrical historiography, with the 20th century in the center and the analysis of contemporary dramatic and scenic production. This interest is due to the fact that the 20th century (and the two decades of the 21th) is the historical period during which the reception of ancient drama has been enhanced mostly quantitatively, meaning the number of productions and the number of translations, adaptations and experimentations with the ancient surviving dramatic texts even their fragments.

This statistic frequency of ancient subject matter becomes denser and denser and culminates during the last decade of the 20th century to such a degree that reaches 1% of the international repertory. This remarkable phenomenon concerns Greece for the most part, because the ancient repertory is cultivated more intensely in Greece than in the rest of the world. There is a need for an explanation, which, however,

cannot be easily given in some convincing way.⁴ This multi-modal reception of ancient drama causes many and specific questionings, on several levels: academic research and aesthetic, philosophical and dramatic commentary of the dramatic texts, translation and linguistic adaptation, text adaptation and intertextual references of subsequent plays to ancient plays, subjects and patterns. This questioning about the texts used in production concern even the terminology (translation or adaptation) and the statistics of those productions (number of translations and adaptations); the borders between translation and adaptation are rather uncertain, as a word for word translation without interventions in the plot or adjuncts of any interpreting or ideological dimensions appear only in the 19th century, while in the 20th century pure adaptations dominate, especially in the movements of reproductions of primitive-like rituals or the trend of extreme modernization of the plot. The translation questioning, however, has an additional peculiar nuance for the modern Greek versions: it is no dubbing but intralingual translation; nevertheless the problems concerning the verbal conveyance from one historical form to a (more) contemporary one do not differ essentially from the speculation on translation from one language to another. The form choices, which cannot avoid distancing the aesthetic atmosphere from the original, aggravate the linguistic conflicts: many translations refer to a bourgeois drawing-room or smell of thyme from the mountains, both having absolutely no relevance to antiquity. Only very recent translations choose a mixed vocabulary from several historical and style layers of the history of Greek language.⁵

A fundamental factor influencing directly all directing and aesthetic choices of a production, beyond the translation and the language style, is the music – not only of the chorales, whose handling always a strong challenge even for postmodern directions. The emotional and psychosomatic power and pervasiveness of music often drives the whole aesthetics of an ancient drama production, together with the acting and the body movement (kinesiology) of the Chorus, the scenery and the costumes, the scenic space (roofed or open air in ancient theatres). As the lack of religiosity in those manifestations,

⁴ See my key-note paper in the First International Theatological Conference, held in 2005 in Athens, organized by the Department of Theatre Studies of the NKUA (W. Puchner, «Theatologia quo vadis?», in A. Tabaki – W. Puchner (eds), *First International Conference Theatre and Theatre Studies in the 21th century (Athens, 28 September-1 October 2005). Proceedings / Premier Congrès International Théâtre et Études théâtrales au Seuil du XXIème siècle (Athènes, 28 septembre-1er octobre 2005). Actes*, Ergo, Athènes 2010, σ. 17-23).

⁵ W. Puchner, «Μετάφραση ή διασκευή; Στα άδυτα της προσληπτικής διαδικασίας» («Translation or adaptation? In the sanctuaries of reception procedure», *Κερκίδες και διαζώματα. Μελέτες για το αρχαίο θέατρο και την πρόσληψή του*, Athens 2016.

which belonged to Dionysos's cult (and other cults in later antiquity) cannot be reinstated, the aesthetic and the content of the performance get transformed into a freely manageable assemblage of several elements, according to the will of each director, who deals with the contemporary aesthetic dogma of modernity and originality and has to differ from the whole earlier tradition.

With this rationale, of multi-level complexity of questioning about the intense existence of adaptations, productions and intertextual recordings of the ancient repertory, we present here the following sample of papers on this given subject-matter, a sample that ranges from antiquity itself to this day, uses several and different methodologies, and focuses on several aspects of this issue. Despite the unavoidable particularization in the whole approach of the issue and despite the abundant and diversified bibliography existing for the research of ancient theatre reception, in whose clarification and analysis both classical philology and theatrology co-operate nowadays harmoniously, the following sample of papers is a representative mirror of the manifold questioning set by the intense presence of antiquity in drama and stage. It is an interpretive challenge both for art and science, the theatre artists and the theatrologists.